

דף השבוע

תענית ח.ח :

ביתר עיון

ח.

ט) בע' תפילת צדיק בעבור צער או חולי

א) בע' רקיע שקהה כברזל מלהוריד גשם

י) בע' טעם של מספרי לשון הרע

ב) בע' אם ראית תלמיד שלמודו קשה

יא) בע' למה הראה הקב"ה נחש למשה

ג) בע' אם ראית דור שהשמים וכו'

יב) בע' שמחת היסורין

ד) בע' בשביל לוחשי לחישות

ה) בע' שני ת"ח שיושבין

ו) בע' לעתיד לבא מתקבצין

עניני הלכה

ח :

יג) בע' לברך על סחורתו של אדם

ז) בע' ניבעי רחמי אתרתי לא אפשר

ח) בע' אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין

דף השבוע לימוד מסכת תענית מוקדש לע"נ נעכא גיטל בת שמואל הירש הלוי ע"ה
Sign up to receive these valuable *marei m'komos* at www.dafaweek.org
להערות קושיות וטעיות AsherMillman@gmail.com

(א) בע' רקיע שקהה כברזל מלהוריד גשם

1) מהרש"א שם- שנאמר והוא לא פנים קלקל כו'. פי' לפום ריהטא והוא לא פנים אין לו משמעות לפי דרשה זו ויש לפרש כדברי המתרגם שהביא גם כן על דרשה זו והוא לא פנים וגו' פירוש והוא דרא לא צלו קדם ה' כו' ע"ש.

2) תורה תמימה קהלת פרק י-אם קהה הברזל...בשביל מעשה הדור שהם מקולקלין, שנאמר והוא לא פנים קלקל [ואין הקדוש ברוך הוא מסביר פנים בשביל קלקול מעשים], מה תקנתן יתגברו ברחמים שנאמר וחילים יגבר, ויתרון הכשיר חכמה כש"כ אם הוכשרו מעשיהן מעיקרא. הגה. הלשון שהוספנו במוסגר והוא לא פנים וגו' הוא ממ"ר, ומהרש"א כאן תמה מאי שייך הלשון והוא לא פנים לדרשה זו, והנה הבאור מפורש במ"ר כאן וכן מפורש במ"ר פ' במדבר פרשה ג' אם כי בסגנון אחר, אם ראית שקהו השמים כברזל מלהוריד מטר הוי יודע שבעבור עונש התורה הוא שלא קיימו שנאמר והוא לא פנים קלקל - על שלא קיימו התורה שנתנה להם פנים בפנים כמש"נ פנים בפנים דבר ה' עמכם, וקלקלו מעשיהם וכו'.

(ב) בע' אם ראית תלמיד שלמודו קשה

1) פירוש המשנה לרמב"ם מקוואת פ"ד מ"ד- ואשר גרם לכל העיניו הזה הוא מיעוט זכירת המשנה והעיון במה שנכתב בה, וכמה צדקו דבריהם אם ראית תלמיד חכם שתלמודו קהה עליו כברזל על משנתו שאינה סדורה בפיו.¹

2) מאירי- כל שרואה בטבעו שתלמודו קשה עליו ירבה ויתמיד בהתבודדות ובוזה נוצח הכל כבר אמרו יגעתו ולא מצאתי אל תאמן.

¹ הרמב"ם מביא מאחד מן הראשונים וחולק עליו בתקיפות ומסיים דבריו מגמ' שלנו ע"ש באריכות הענין.

² ויש להסביר דעיקר לימוד ושקיעת האדם הוא תורה שבעל פה אכן קודם צריך לידע הכד' נביאים שהם כהקדמה לתורה שבע"פ ובה נרמוז ג"כ שקודם הגמרא צריך לידע וכמש"כ בגיטין שאין ברית כרותה אלא בשביל תורה שבעל פה וז"ל ר' צדוק פרי צדיק ויגש" והיינו תורה שבעל פה שעל זה עיקר הלימוד לתלמיד דתורה שבכתב כרוכה ומונחת כל הרוצה יבוא וילמוד" וה"ה מהלבוש מרדכי בהקדמה לבבא מציעא " בזה אפשר לפרש, דברי רבותינו שאמרו (גיטין דף ס ב) לא כרת הקדוש ברוך הוא ברית עם ישראל אלא בשביל תורה שבע"פ שנאמר כי עפ"י הדברים האלה כרתי אתך ברית. התורה

3) שו"ת להורות נתן חלק ח הקדמה- רבי נחוניא בן הקנה היה מתפלל בכניסתו לבית המדרש וביציאתו תפלה קצרה... ויש לבאר אריכות לשון התפלה הנ"ל, דלכאורה נראה ככפל לשונות....הנה יש מי שנכנס לבית המדרש ולומד, אולם יצרו מסיתו להפסיק לפעמים מלימודו ואין משנתו סדורה ללמוד בהמשך אחד תמידין כסדרן, ודבר זה גורם שישתבש בלימודו, וזה נכלל במה שאמרו ז"ל (תענית ח א) "אם ראית תלמיד שלימודו קשה עליו כברזל, בשביל משנתו שאינה סדורה עליו", ופירש רש"י שגורסה בטעות פוטר על החיוב ומחייב על הפטור עכ"ד. וזהו התפלה השניה "ולא אומר על טמא טהור ולא על טהור טמא", כלומר שאף אם לא יתבטל מלימודו לגמרי, אולם אם אין משנתו סדורה ללמוד בתמידות, הרי גורם תקלה לאחרים "ואומר - לאחרים - על טמא טהור ועל טהור טמא".

4) מהרש"א שם- מ' זמנין כנגד מ' כו'. בהא איכא טעמא דמשה נמי סדרן באותן מ' יום ולכל הפחות פעם אחת בכל יום אבל כנגד כ"ד תורה נביאים וכתובים אין כאן טעם מבורר.²

(ג) בע' אם ראית דור שהשמים וכו'

1) תוספות- מכאן מוכיח ר"ת דהא דאמרי' בבבא בתרא (דף יט. ושם) אין טומנין בסלעים מ"ט משום דמשתכי ליה לקדירה ר"ל משתכי מקלקלים המאכל שבקדירה ובלע"ז אורמשי"ר...ואין לפרש כפרש"י שפי' התם משתכי משברים הקדירה דא"כ מאי קאמר הכא שהשמים משתכין ר"ל שהשמים משתברין אלא ודאי משתכים ר"ל מעלין חלודה.³

מרומי שדה שם- ולעיל דף ז' ע"ב אמר ר' אמי אין הגשמים נעצרים אלא בעון גזל. אין בזה שום קושיא, דהלשון אלא בשביל דבר זה אין הכוונה ולא בשביל דבר אחר, אלא הכוונה שגם בשביל דבר זה.

הקדושה שניתנה לנו בה גנוז כל התורה שבעל פה, אך גנוז עמוק עמוק מי ימצאנו, ואם ילמדו תורה שבכתב בלי תורה שבעל פה, אז אף תורה שבכתב אין כי הכל כספר החתום, האיש אשר למד כל התורה שבכתב הרי מונח במוחו ובראשו התורה בכתב שבה גנוזה כל התורה שבעל פה, אבל הברית שכרת ה' עם ישראל שיהיו כל גופם תורה, שיהיו נשמותיהם נפשם ורוחם קדוש לה', וזה יהיה אך אם ילמדו תורה שבע"פ שהיא המחשפת מצפוני התורה, ומשרשת אותם בפנימיות הנפש, ורק על ידי התורה שבעל פה יוכל להיות דבוק בה', וקב"ה וישראל ואורייתא חד.

³ וצ"ב דרש"י שם עצמו מביא דלשון זו הוי חלודה בכל מקום ע"ש וגם רש"י עצמו מפרש דהוי לשון חלודה. וצ"ב.

ד) בע' בשביל לוחשי לחישות

1) רש"י שם- בשביל שאין מתפללין תפלה בלחש.

2) רבינו גרשום שם- שידועין להתפלל ואינן מתפללין.

3) רבינו חננאל שם- שאין בדור לוחש לחישות כראוי.

4) מאירי שם- צבור שאין בהם מי שבקי בתפלה וסודותיה כל כך⁴ ראוי להם לילך אצל חסיד להרבות בתפלה וכל שכן בזמן הצרות.

5) מרומי שדה שם- ילכו אצל מי שידוע ללחוש. אף על גב שאינו משקיע דעתו בתפלה תמיד, אלא רק יודע להתפלל. אבל חסיד שבדור משמעו שהוא מתפלל תמיד, וזהו לשון במפגיע שרגיל תמיד להתפלל.

ה) בע' שני ת"ח שיושבין

1) מאירי סוטה מט. - ואם הם בעיר אחת ראוי להם שיהו נוחים זה לזה בהלכה ולא יעשו הוראתם דרך קטרוג ונצוח שדברים אלו מעוררים את הפקחים ומעלימים את האמת.

2) נתיבות עולם נתיב התורה פרק ו- כי ראוי שיהיו מתחברים בהלכה כמו שהתבאר כי התורה היא אחת, ולפיכך ראוי לשני תלמידי חכמים שהם בעיר אחת שיהיו מתחברים ביחד, ואין דבר שיש לו החבור ביחד כמו שני תלמידי חכמים, מצד השכל והתורה שהיא אחת מקשרת ימין ושמאל. ולפיכך שני תלמידי חכמים שהם בעיר אחת ראוי להם שיהיו נוחים זה לזה עד שיהיה להם חבור ביחד, וכאשר אינם נוחים זה לזה בהלכה כל דבר שראוי להיות חבור אחד כאשר נפרדו דבר זה הפסד לשניהם, לכך האחד מקבל הפסד מצד שמאל ומגיע לו המיתה, ואחד גולה ודבר זה הפסד מצד הימין.⁵

ו) בע' לעתיד לבא מתקבצין

1) הערות הגר"ש אלישיב ערכין טו: --- נתקבצו אצל נחש וכו' אתה מה הנאה יש לך. היינו משום דכל החיות אוכלות את טרפן, והנחש בדרך כלל אינו אוכל. ועוד אפילו אם יאכל מה הנאה יש לו בזה והרי בכל דבר טועם טעם עפר. [א"ה: ומכוון לפי"ז מה דהמשיל בעל הלה"ר לנחש, דעל דרך זה נראה בס"ד לבאר כפילות הפסוק מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה. והיינו דעל דרך כלל מספרי לה"ר א"י"ז לשום תועלת וזהו "מה יתן לך". ואפילו פעמים שעושה זה לתועלת מה כגון שהוא מתחרה עמו באומנתו, הרי וודאי לא "ירוויח" עי"ז כלום דמזונותיו של אדם קצובין לו. וכנגד זה אמר "מה יוסיף לך", ובי' ענינים אלו הם כנגד בי' הנ"ל גבי נחש.

ח:

ז) בע' ניבעי רחמי אתרתי לא אפשר

1) שולחן ערוך או"ח תקעו טו- צבור שהיו להם בי צרות אין מבקשים רחמים אלא על אחת מהם, דכתיב: נצומה ונבקשה מאלהינו על זאת (עזרא ח, כג) ואומרים: אף על פי שיש בלבנו צרות רבות, על צרה פלונית באנו להתפלל.

2) מגן אברהם שם- אבל כשיש צרה אי יכולים להזכיר בתפילה גם צרות אחרות וכ"ה בכמה פיוטים וסליחו'.

3) פרי מגדים - [מג"א]. היינו שמתפללים שימלטו מהם שלא תבוא ח"ו עליהם, וכשיש ח"ו בי מיני חולאים ר"ל בגדולים ובקטנים, עיין אות ג', י"ל דרש"אין להתפלל על שניהם יחד דמכל מקום תפלה אחת היא שהקב"ה יציל אותנו מחולאים.

4) דרשו מ"ב שם מספר 17- מכך שכתב דין זה על הציבור, דייק הכף החיים (ס"ק סג') שדוקא ציבור אין מבקשים רחמים על שתי צרות, אבל יחיד יכול לבקש רחמים על כמה צרות, כמו שכתוב בתהלים בקשת רחמים על כמה צרות. וגם ציבור, כתב הארחות חיים (ספינקא, ס"ק ה) בשם הסוכת שלום, שאין להם להתפלל על כמה צרות רק בצרות הבאות לעתים רחוקות ובשינוי הטבע, אבל על דברים המצויים תמיד, גם ציבור אין להימנע מלבקש על כולם ולפרט על אחד לעצמו.⁶

ולכן ילכו תחילה למי שידוע להתפלל. ואם אי"ז מועיל ילך לחסיד שיש לו מעלה בפ"ע.

⁵ הגמ' שעליו מדבר הוא הגמ' סוטה ששם שמסביר שהעונש שאחד מת ואחד גולה אכן הוי אותו ענין מצד השני ת"ח ודו"ק.

⁶ ויוצא מכל הנ"ל דאין הדין נוגע ביחיד וגם אינו נוגע לצרות תמידיות וגם אינו נוגע בחולי ורק דבי צרות מיוחדות נפרדות של הציבור שייך דין זה.

⁴ מבואר כדברי הר"ח שאין מתפללין כראוי. וזה שלא כרבינו גרשום שאינן מתפללין כלל. וגם שלא כרש"י דרך טועים שאינן לוחשים. אכן אפשר דכוונת הר"ח כרש"י. אכן עכ"פ יש ג' מהלכים בדבר זה. ולפי רבינו גרשום הגמ' צ"ע דלכ' התקנה הוא שיתפללו ולמה הזכיר שילך אצל מי שידוע ללחוש או אצל חסיד. וגם צב"ק לרש"י דהל"ל שיתפלל בלחש. אכן לפי המאירי מובן מאד דהם רוצין להתפלל אכן אינו עושיין כראוי

1) מאירי- ודבר זה אינו אלא להיות אותו חסיד מסדיר לפנייהם תפלותיהם ומודיעם דרכי התשובה והתפלה והיא הכונה בכל צבור וצבור למנות עליהם שליח צבור להיות שאר הקהל מתעוררים על ידו עד שמתוך הדרכתו יגיעו להיות כלם קדושים ובתוכם י"י או שזכותו תגין על בני דורו אם הוא ראוי לכך והזהר שלא לחייב במנויו סבה אחרת ואף אם דומה למלאך י"י צבאות.

2) ילקוט יוסף תפילה א מבוא להלכות תפלה- ובתענית (ח א) אמרו, ואם לחש ולא נענה ילך אצל חסיד שבדור, וירבה עליו בתפלה. **וכן אמרו בב"ב (קט"ז) כל מי שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים.**

3) שו"ת ציץ אליעזר חלק ה - רמת רחל סימן יז- בקשת רחמים על החולה אצל חכם שבעיר... **דמנהג זה בצרפת כל מי שיש לו חולה מבקש פני הרב התופס ישיבה שיברך אותו.** ובאמת הרמ"א בד"מ ביסס זה מפורש על דברי הגמ' הנ"ל ומעשה - רב כזה מצינו בגמ' עצמה בברכות ד"ד ע"ב דאיתא: ת"ר מעשה שחלה בנו של ר"ג שגר שני ת"ח אצל רבי חנינא בן דוסא לבקש עליו רחמים וכו'. ובספר מעבר יבק חלק אמרי נועם פרק ל"ג מביא **אסמכתא לכך גם ממ"ש בתענית ד' ח' ע"א ואם לחש ולא נענה מאי תקנתיה ילך אצל חסיד שבדור וירבה עליו בתפלה וכו' ע"ש.**

4) בעל שם טוב ויקרא פרשת מצורע- והקשה מורי אם הוא חטא והגיס דעתו, העולם מה חטאו, וביאר כי מהראוי שמי שאמר לשמן וידליק הוא יאמר לחומץ וידליק כרבי חנינא בן דוסא (תענית כ"ה א) ואם היו כל בני עולם נוהגין בחסידות לא היה פלא על אחד שאמר לחומץ וידליק וכך היה, כי כולם עושים כך, מה שאין כן מחמת שבני עולם הולכין בשרירות לבם הרע, ואין עולה להם זה, כי אם ליחיד בדורו, שאם נענה בתפילה הוא דבר נפלא בעיניהם, לכך מגיס זה דעתו, ואם כן הוא בסיבת דורו ובני עולם, לכך מביא אף בעולם, ודברי פי חכם חן.

5) חידושי הגרי"ז סימן עט- ובת"א "בצלותי ובבעותי", והביאור בזה דהנה החילוק בין חרב לקשת, דחרב בעצמו הוא דבר שחותך והורג, אבל קשת החצים בעצמם אין להם כל הכח להזיק והחצים כשהן סמוכין אינן חדין שיזיקו ורק הכח שבמרוצתן בחזקה בזה הן מזיקין אבל חרב הוא חד ובנגיעה בה ניזוקין. **והמשל בזה דיש ב' מיני תפלות. א. התפלה שקבעו אנשי כנה"ג תפלת ש"ע, ב'. התפלה שכל אחד ואחד מבקש על צרכיו מה שצריך, והחילוק ביניהם שתפלת היחיד איתא (בב"ב קט"ז) כל שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים. והיינו דרק חכם תפילתו נשמעת על תפלה פרטית, לא כאו"א שיבקש יענה וכו'.⁸**

5) תורת המגיד נ"ך ישעיהו-ומסיק ניבעי רחמי אכפנא וגמירי כי יהיב קודשא ב"ה שובעה לחיי הוא דיהיב, **והנה הא תינח אם אנו צריכים לשני דברים שנוכל לכלול תרומיהו בחדא כגוונא דגמרא הנ"ל, א"כ שפיר בעינן רחמי אחדא ואידך בכלל, אבל אם אנו צריכים להתפלל על שני דברים נפרדים וא"א לכלול שניהם בדבר אחד ועל שניהם אי - אפשר להתפלל, לכן הקדוש ברוך הוא ברוב רחמיו וחסדיו עונה על דבר אחד קודם שמתפללין כלל עליו וא"צ שוב להתפלל על דבר זה ונשאר רק הדבר השני להתפלל עליו ושפיר דמי, וז"ש הכתוב, והיה טרם יקראו ואני אענה, ולא תימא שזה מחמת גריעותא שאני קל ח"ו בתפילתם, אלא הטעם הוא שאני יודע שיש להם להתפלל עוד על איזה דבר ועל ידי כן עוד הם מדברים ואני אשמע ומתרץ הכל וק"ל, ודפח"ח.**

ח) בע' אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין

1) רמב"ם ברכות י' כב- ההולך למוד גורנו אומר יהי רצון מלפניך יי אלהי שתשלח ברכה במעשה ידי, התחיל למוד אומר ברוך השולח ברכה בכרי זה, **מדד ואחר כך ביקש רחמים הרי זו תפלת שוא, וכל הצועק לשעבר הרי זו תפלת שוא.**

2) פירוש ר' עובדיה מברטנורא על רש"י פרשת ויחי פרק מח- וידגו כדגים הללו שפרין ורביין ואין עין רעה שולטת בהן פי' לפי שמכוסין במים ואין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין.

3) מהרש"א בב"מ מב.- אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי כו' משום עין הרע של אדם.

4) תורת חיים מסכת בבא מציעא שם- אלא בדבר הסמוי מן העין. אין לפרש משום עין הרע דבסמוך גבי הולך למוד את גרנו נמי קאמר הכי ופשיטא דלא יהיב איניש עין הרע לנפשיה אלא טעמא משום דאין דרך כבוד הנס והברכה לבא אלא בסתר כדאשכחן גבי אלישע דאמר לה ובאת וסגרת הדלת בעדך וגו'.

ערוך השולחן אורח חיים סימן רל- שאין הברכה מצויה אלא בדבר הנעלם מן העין כדי שלא יהא נראה להדיא כנגד הטבע ממש דרוב נסים הם נסתרים.⁷

ביתר עיון

ט) בע' תפילת צדיק בעבור צער או חולי

⁷ מבואר מהמפרשים שיש כאן ב' מהלכים בדבר זה או מטעם עין הרע או מטעם שלא יהא ממש כמשנה טבע. והרמב"ם מביא את הדין הנ"ל אם הדין שאין להתפלל על העבר ואת"ל דהוא מטעם שלא לשנות טבע מובן אכן אם כהמהרש"א שהוא מטעם עין הרע אין זה שייך לדין תפילה על העבר שלל ורק דין

⁸ נפרד של עין הרע. וצ"ע. ועוד צ"ע דלפי המהרש"א למה התפלל לשוא הא שייך שיקבל תפלתו ורק דיש בו עין הרע. וצ"ע. ⁸ ולפי"ד אפשר להבין גמ' שלנו דלכ"י קשה אם תפילת ציבור לא נענה מה יועיל תפילת יחיד אכן לפי"ד מובן דכח של חכם

1) פרחי כהונה מסכת תענית דף ח עמוד א- ונראה דהנה לכאורה יש טעם לנחש שהוא נושך מפני שחושש שמא האדם ההוא ימיתוהו הלכך מקדים הוא לנושכו דהבא להורגך השכם להורגו. אך זה אינו דהאדם שממית את הנחש הוא עצמו מטעם שמא ישכנו ואם לא היה הנחש נושך לא ימיתוהו בני האדם... והשיבם ומה יתרון לבעל הלשון דגם בעל לשון הרע שמטיל דופי באחרים והוא מתנצל מפני שאותם אחרים הם ג"כ מדברים עליו דופי וכדי שלא יהיו דבריהם נשמעים אצל הבריות ויגיע לו נזק עי"ז? לכן הוא מקדים להטיל בהם דופי דהבא להורגך השכם להורגו והאמת הוא דמה שהם מדברים עליו הוא עצמו מטעם זה ואם הוא היה שותק וכולם פיו לא היו הם מדברים עליו אך הוא חושש אולי גם אם ישתוק אפי"ה הם יהיו מדברים עליו ולצאת מידי ספק זה לכן הוא מדבר תמיד לשון הרע וכו'.

(יא) בע' למה הראה הקב"ה נחש למשה

1) בית הלוי שמות פרק ד- אך יש להבין למה בחר לו נחש והרי כמה חיות שנושכים וטורפים והם עוד יותר מסוכנים ולמה הראה לו בנחש דוקא. רק הענין דגם בשיעבוד הגוף שעשה להם לא היה עיקר מחשבתו ותכלית כוונתו בזה על השיעבוד עצמו והרווחת הממון שיגיע לו מעבודתם כדרך כל האדונים בעבדיהם, רק עיקר תכלית מבוקשו היה להחטיאם ולהעבירם מדתם, והשיעבוד היה התחכמות להוציא על ידו מחשבתו הרעה... ולזה הראה הקדוש ברוך הוא למשה האות הראשון הרומז לשיעבוד הגוף כמו שכתבנו למעלה בנחש דוקא, דכל החיות המזיקים וטורפים עושים כן להנאתם כדי שיאכלו את טרפם, והנחש אין לו שום הנאה בנשיכתו וכל כוונתו הוא רק ההיזק. וכמו דאיתא בריש מס' תענית (ח א) דשאלו להנחש ארי דורס ואוכל זאב טורף ואוכל אתה מה הנאה יש לך בהזיקך. וזהו שגילה לו הקדוש ברוך הוא למשה ברמז זה עיקר עומק כוונת פרעה, דגם השיעבוד הגוף אין כוונתו להנאת עצמו רק הוא כנחש דכוונתו רק ההיזק כדי להרע להם ולקלקלם וכמו שנתבאר⁹.

הוא כח תפילה אחרת לגמרי ולכן אפשר דענין זה רק יענה בכח תפילה זו ולא בכח תפילה אחרת.

1) ספר אורחות צדיקים שער השמחה- וכן כשיש לאדם שום יסורים, ישמח גם כן. וכן אמרו חכמים (בבא מציעא פה א): "חביבים יסורים". ועוד אמרו חכמים (תענית ח א): כל השמח ביסורים מביא ישועה לעולם. וירגיל פיו לומר "גם זו לטובה" (תענית כא א), או "כל מה דעביד רחמנא לטב עביד" (ברכות ס ב), **כי יש כמה רעות אשר סופן טובות**, וכן דרשו רבותינו על מקרא זה (ישעיה יב א): "אודך ה' כי אנפת בי ישוב אפך ותנחמני"..." **לכן ישמח האדם ביסורים ובשאר נזקים שיהיו לו, כי אינו יודע מה טובה עתידה להיות לו מהם**. וכן עשה נחום איש גם זו (תענית כא א).

2) מהרש"א ברכות ה: - חביבין עליך יסורין כו'. **אשכחן בכמה דוכתין שהצדיקים היו מקבלים עליהם היסורין באהבה כהך עובדא דראב"ש בפרק הפועלים והיינו היבא דליכא ביטול תורה דהיו יסורין של אהבה כדאמר לעיל אבל כל הנהו עובדי דהכא משמע דהוה חלישי כ"כ שהיה ביסורים שלהם ביטול תורה כדאמר דהיו צריכים להקים אותן ולכך קאמרי דלא הן ולא שכרן וק"ל.**

3) ספר חרדים מצוות עשה פרק א- להצדיק הדין על המאורע בין בגופו בין בבניו בין בממונו שנאמר וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלהיך מיסרך ויקבע זה בלבו ויכוף ראשו וישתוק שנאמר וידום אהרן ולא יצדיק נפשו מאלהים גם לא יאמר מקרה הוא כי אז ילך עמו השי"ת בחמת קרי אלא יפשט במעשיו וישוב בתשובה וזה חלק עיקרי ממצות ואהבת את ה' דכתיב **בכל מאדך ודרשו ז"ל בכל מדה ומדה שהוא מודד לך בין טוב ובין יסורין לקבל בשמחה** דכתיב חסד ומשפט אשירה אם חסד אשירה אם משפט אשירה וארז"ל הנעלבים ואינן עולבין שומעין חרפתן ואינם משיבין עושין מאהבה ושמחים ביסורין עליהם הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו שהרי הוא יתבי' אוהב אותנו דכתיב אהבתי אתכם אמר ה' וחביבים עלינו יסורים שמביא עלינו שהכל לטובתנו וכתוב נאמנים פצעי אוהב וכתוב שבטך ומשענתך המה ינחמוני, ממנין תרי"ג לסמ"ק וסמ"ג.

4) חפץ חיים - מחנה ישראל חלק ב פרק א- והם מכפרים יותר מקרבנות כדאיתא באגדת תהלים חביבים יסורים שהם מרצים יותר מן הקרבנות שחטאת ואשם אין מכפרין רק לאותה עבירה אבל היסורים מכפרים על הכל הוי יסור יסרני יה הם פתחו לי שער לעולם הבא (ר"ל) שזהו שסמך הכתוב פתחו לי שערי צדק אצל יסור וגו'.

⁹ והנהגה של פרעה היפוך הנהגת הקב"ה שכל מה שעושה הוי בתכלית מכוון לטובתנו כדאמרין "כל מאן דעביד רחמנא לטב עביד".

יג' בע' לברך על סחורתו של אדם

1) חיי אדם הלכות ברכות סה' ב' - הנכנס למוד גרנו של תבואה או לחשוב סחורות של חנותו אומר יה"ר ר"מ י"א שתשלח ברכה בכרי הזה או בסחורה של חנות הזה וכו'.¹⁰

2) משנה ברורה סימן רל - כתב הא"ר דיאמר בלא הזכרת השם דדוקא במודד כדי לעשר מצינו שהבטיח הקדוש ברוך הוא ברכה עד בלי די כמה דכתיב הביאו את כל המעשר וגו' ובחנוני נא בזאת וגו' והריקותי לכם ברכה עד בלי די.

3) רבי עקיבא איגר אורח חיים סימן רל - אל יתפלל אדם לבקש דבר שאינו כפי הטבע ואף שהיכולת ביד הקדוש ברוך הוא כגון הפילה אשתו לח' חדשים אין מתפללים עליו שיחיה ואסור להתפלל שיעשה לו הקדוש ברוך הוא נס בשינוי עולם כגון שיוציא אילן זה פירות קודם זמנו ס"ח סי' תשצ"ה.¹¹

כהמפרשים שהטעם שאין הברכה מצויה הוא שלא ישנה הטבע.

¹⁰ מבואר כאן חידוש דאפילו לסחורה בחנות י"ל יה"ר זו. ויש לעיין אם ה"ה בבנק אקנט.

¹¹ וצ"ל דאעפ"כ קודם שנגלה אי"ז נחשב לעשות נס דאל"ה הלא נס הוא שירבה מה שלה היה בגורן שיהא יותר. ולכי זה